

Nr 80

Memorial, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om gudstjänst och korum i militärtjänst.

I de likalydande motionerna nr 53 i första kammaren av herr *Larsson, Lars m. fl.* samt nr 63 i andra kammaren av herr *Björk* i Göteborg *m. fl.* har yrkats, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i 1960 års tjänstereglemente för krigsmakten att gudstjänst eller korum ej må förekomma i tjänsten».

I utlåtande, nr 63, i anledning av motionerna har andra lagutskottet uttalat som sin mening, att det finns tillfällen då gudstjänst eller korum förekommer i sådant samband med militärtjänsten att det framstår som naturligt att all personal deltar däri, samt att det därför inte är motiverat att införa förbud för anordnande av sådan i tjänsten ingående förrättning. Samtidigt har utskottet understrukit att — med hänsyn till principen om religionsfrihet — deltagande i gudstjänst eller korum i största utsträckning bör vara frivilligt och sålunda inte utgöra ett obligatoriskt tjänsteåliggande, samt att förrättningens frivilliga karaktär alltid bör tydligt klargöras för de värnpliktiga. I enlighet med det anförda har utskottet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet anför, samt att motionerna, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet sålunda hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en vid utlåtandet fogad, med I. betecknad reservation har anförts.

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att det inte är förenligt med en individualistisk syn på religionen och religionsfriheten att människor kommenderas till gudstjänster eller andaktsstunder. Därför bör sådana förrättningar inte heller ingå i den militära tjänsten. Detta betyder inte att utskottet förnekar den enskildes behov av religiös utövning även under den tid han fullgör uppgifter inom försvaret. Men enligt utskottets uppfattning bör detta behov tillgodoses helt utanför tjänsten. Endast då kan de religiösa förrättningarna i egentlig mening sägas vara frivilliga.

Enligt nuvarande bestämmelser för korum m. m. är dessa obligatoriska men med rätt för den som av samvetsskäl inte önskar delta att få fullgöra annan tjänst. Utskottet betvivlar inte möjligheterna att för personalen tydligt klargöra detta. Men frivillighetens innebörd när det gäller religiös ut-

övning bör enligt utskottet inte vara begränsad till rätten att under vissa betingelser få avstå. Frivilligheten bör bestå i friheten att utan krav på särskilt tillstånd själv få välja om man vill delta. Utskottet vill härvid helt instämma i motionärernas formulering: 'Det obehag som en begäran om befrielse kan tänkas innebära, torde i de flesta fall väga tyngre än känslan att tvångsvis utsättas för religiös påverkan i viss riktning.'

Om korum och andra religiösa förrättningar helt utesluts från tjänstetid är det emellertid enligt utskottets mening angeläget att reella möjligheter ges att anordna sådana förrättningar under fritid. Vilka krav på materiellt och annat bistånd som därvid bör ställas till förfogande bör det ankomma på behörig myndighet inom högsta försvarsledningen att närmare utreda. Arbetet härmed kan enligt utskottets mening lämpligen ske i anslutning till den översyn av korumbestämmelserna m. m. som f. n. övervägs inom försvarsdepartementet. Även frågan om militär personals användande i vissa officiella ceremonier där religiösa inslag förekommer bör närmare regleras i samband med en sådan översyn.»

I reservationen har hemställts att riksdagen med bifall till motionerna, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i 1960 års tjänstereglemente för krigsmakten att gudstjänst eller korum ej må förekomma i tjänsten.

Under överläggningen i andra kammaren har herr *Zetterberg* yrkat, att första stycket i ovan upptagna reservationsmotivering måtte utgå samt att riksdagen med anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i 1960 års tjänstereglemente för krigsmakten att gudstjänst eller korum må ske endast i full överensstämmelse med frivillighetens principer.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har kamrarna vid behandling av utskottets utlåtande stannat i olika beslut.

Första kammaren har med 64 röster mot 55 beslutat bifalla den med I. betecknade reservationen. 11 ledamöter avstod från att rösta, och 21 var frånvarande.

Andra kammaren har vid den slutgiltiga voteringen med 119 röster mot 73 beslutat bifalla det av herr *Zetterberg* under överläggningen framställda yrkandet. 17 ledamöter avstod från att rösta medan 24 var frånvarande.

Med anledning av vad sålunda förekommit har utskottet till behandling förehaft frågan om sammanjämkning av kamrarnas meningar.

Utskottet

Utskottet har vid prövning av frågan om sammanjämkning av kamrarnas beslut funnit skiljaktigheten i besluten vara sådan, att sammanjämkning dem emellan icke är möjlig, vilket utskottet härmed velat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 30 november 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Lars Larsson, Eric Carlsson, Hübinette och Kilsmo;

från andra kammaren: herrar Lundberg, Odhe, fröken Sandell, herrar Edlund, Johansson i Skärstad, Jonsson, Göransson och Ullsten.